

สืบลับหมอระบาด

เดือนสิงหาคมนี้ มีละครโทรทัศน์เรื่อง “สืบลับหมอระบาด” ออกฉายทางสถานีโทรทัศน์ยอดนิยมนช่องหนึ่ง ละครเรื่องนี้ก่อนออกอากาศก็เป็นข่าวมาได้ระยะหนึ่งและเป็นที่สนใจเพราะตัวคู่พระคู่นางเป็นดารายอดนิยม ลองค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็คงจะเห็นตรงกันว่า มีการประชาสัมพันธ์ดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี ทราบมาว่า ละครเรื่องนี้ มีการถ่ายทำในกระทรวงสาธารณสุขด้วย คือที่กรมการแพทย์ กรมควบคุมโรค กรมอนามัย และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ไม่น่าว่า อาจมีคนในกระทรวงฯ เดินผ่านหน้ากล้องมาให้เห็นหน้าอยู่บ้าง

ละครเรื่องนี้ ดูจากชื่อเรื่องก็เดาได้ว่าเป็นละครเกี่ยวกับการสอบสวนโรคระบาดโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบาดวิทยา ก่อนหน้านี้ คนทั่วไปอาจไม่ค่อยรู้จักกับคำว่า “หมอระบาด” ตอนนี้เป็นละครโทรทัศน์ก็คงช่วยให้เข้าใจหน้าที่และบทบาทของหมอระบาดได้ดี

สมัยเป็นแพทย์จบใหม่ หลังจากใช้ทุนในต่างจังหวัดก็เข้ากรุงมาสมัครเป็นแพทย์เฉพาะทาง (หรือเรียกกันทั่วไปว่า “แพทย์ประจำบ้าน”) เลือกไว้ 2 สาขา คือ กุมารแพทย์ (หมอเด็ก) และ “ระบาดวิทยา” (หมอระบาด) ซึ่งเป็นสาขาเปิดใหม่ ปรากฏว่า ได้รับเลือกทั้ง 2 สาขา เพื่อนสนิทก็ยกว่า ให้เลือกเป็นหมอเด็กจะได้รวย เพราะหมอระบาดคงได้ค่าตอบแทนต่ำ ครั้งละบาทสองบาท แต่สุดท้ายก็ไปสละสิทธิ์การเป็นกุมารแพทย์ เพราะคิดว่าหมอระบาดเป็นสาขาที่ขาดแคลน น่าจะมีอะไรให้ทำมาก และพบว่า ไม่ผิดหวัง มีงานให้ทำเยอะแยะจริงๆ และความรู้ทางระบาดวิทยาได้มีส่วนในการสร้างผลงานจนเป็นที่ยอมรับของคนในวงการ เพียงแต่ที่ผ่านมามีความ

หนักใจเวลาคนถามว่า “เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านไหน?” ก็มักจะตอบไปว่า เป็นแพทย์สาขา “เวชศาสตร์ป้องกัน” เพราะเกรงว่าถ้าบอกเป็นหมอระบาด ก็อาจจะโดนถามต่อว่า มันคืออะไร ตอนนี้มีละครโทรทัศน์ออกมากงช่วยให้สาธารณสุขเข้าใจได้มากขึ้น

ความจริงแค่เพียงพิจารณาคำว่า “ระบาด” คนทั่วไปน่าจะเดาได้ว่า หมอระบาดเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมโรคระบาด และก็คงคิดต่อไปว่าคงเป็นหมอที่ไปเที่ยวฉีดวัคซีน หรือไปพ่นยากำจัดยุง หลังจากได้ชมละครแล้วคงเข้าใจได้มากขึ้นว่า หมอระบาดที่ดีก็คือนักสืบสาธารณสุขนั่นเอง อย่างในสหรัฐ หลักสูตรที่อบรมนักระบาดนั้น เขาใช้ชื่อว่า “epidemic intelligence service” หรือ EIS มีสัญลักษณ์เป็นพื้นรองเท้าที่สีจางเป็นรู แสดงว่า ต้องเดินทางสมบุกสมบันเพื่อไปสอบสวนโรค คนที่ดูหนังฮอลลีวูดประเภทที่มีโรคร้ายแรงระบาด ก็คงเห็นหมอพวกนี้มาคุมสถานการณ์เพื่อหาสาเหตุของโรคและควบคุมการระบาด แต่ละคนก็จะแต่งตัวเหมือนชุดอวกาศ คำว่า Intelligence มีความหมายเหมือนกับการสืบราชการลับ หรือการเป็นหน่วยข่าวกรองด้านความมั่นคง ซึ่งก็ตรงกับชื่อละคร “สืบลับโรครระบาด” ได้พอดี

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นานา-ประเทศชื่นชมความสำเร็จของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีแรกของการระบาด ซึ่งทุกประเทศทั่วโลกต่างประสบปัญหาการแพร่ระบาดรุนแรง แต่ประเทศไทยสามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและได้ผล สิ่งที่ได้รับการชื่นชมก็คือประเทศไทยมีหมอระบาดกระจายอยู่ทั่ว และต่างมีความเข้มแข็งและขยันงาน ในตอนนั้น

สถานทูตสหรัฐอเมริกาถึงกับจัดกิจกรรมฉลองครบรอบ 40 ปีของการสถาปนาหลักสูตรระบาดวิทยาภาคสนามในประเทศไทย ซึ่งในช่วงแรกนั้น ได้ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ควบคุมโรคของสหรัฐมาเป็นผู้ควบคุมการสอน และใช้รูปแบบการอบรมของประเทศสหรัฐนั่นเอง

หลายคนมองว่า นักระบาดจะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมโรคอุบัติใหม่ โดยทำหน้าที่ทั้งการเฝ้าระวัง การสอบสวนการระบาด การควบคุมโดยการแยกและกักกันโรค รวมไปถึงงานวิจัยทางระบาดวิทยาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานต่างๆ และค้นหาคำตอบใหม่ๆ เกี่ยวกับโรคระบาดที่กำลังเป็นปัญหาของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็น

เรื่องฉันทของหมอระบาด และเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรค

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังเป็นจุดอ่อนของหมอระบาดหรือของงานระบาดวิทยาในประเทศไทยก็คือ ขอบข่ายของงานมักจะมุ่งไปที่โรคระบาด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรคติดเชื้อ ในขณะที่โรคไม่ติดต่อ ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิต 3 ใน 4 ของการเสียชีวิตของคนไทย กลับมีหมอระบาดสนใจน้อยก็ได้แต่หวังว่า จะมีการประยุกต์งานระบาดวิทยาและมอบหมายงานให้กับหมอระบาดมาทำงานด้านโรคไม่ติดต่อให้มากขึ้น เพื่อให้ประเทศสามารถลดการป่วย การตายของโรคกลุ่มนี้ได้อย่างได้ผล

นพ. วิวัฒน์ โรจนพิทยากร

บรรณาธิการ